

Çevre Ahlakı Bağlamında Yeşil Girişimcilik: Sürdürülebilirlik için Normatif Bir Çerçeve Önerisi

Green Entrepreneurship in the Context of Environmental Ethics: A Normative Framework Proposal for Sustainability

Emel BURAK¹

Öz

Sanayi Devrimi'nden günümüze, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve bilinçsiz kaynak kullanımı gibi küresel sorunlar, daha kurumsal ve derinlikli çözümler geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu sorunlar yalnızca teknolojik girişimlerle çözümlenebilecek teknik meseleler olmaktan çıkarak etik temelli, çok boyutlu bir değerlendirme gerektiren alanlara dönüşmüştür. İnsan-doğa ilişkisini ahlaki bir perspektiften yeniden ele almak, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada stratejik bir yaklaşım sunmaktadır. Çalışma, çevre ahlakı ve yeşil girişimcilik alanlarında yayımlanan ulusal ve uluslararası akademik makaleler, kitap bölümleri ve tezler taranarak yürütülmüştür. Kaynaklar, konunun kuramsal çeşitliliğini temsil etmesi ve çevre ahlakı ile girişimcilik kesişimini ele alması ölçütleriyle seçilmiştir. Derleme araştırması olan bu çalışmada çevre ahlakının felsefi temelleri, yeşil girişimciliğin kuramsal dayanakları ve bu iki alanın normatif kesişim noktaları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, yalnızca bir sentez oluşturmakla kalmayıp, etik temelli bir yeşil girişimcilik modelinin teorik altyapısını görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bulgular, literatürdeki kavramsal boşlukları belirginleştirmiş ve yeşil girişimciliğin etik temellerinin genellikle göz ardı edildiğini göstermiştir. Doğaya karşı saygılı, etik duyarlılık gösteren, merhameti odağa alan ve doğa ile uyumlu ahlaki değer üreten yeşil girişimcilik faaliyetlerinin, uzun vadede tüm paydaşlara katkı sunabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma, çevre ahlakı temelli girişimciliğin yalnızca bireysel bir etik sorumluluk değil, aynı zamanda kamu politikaları ve kurumsal stratejiler açısından da yönlendirici bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, ahlaki tesis akreditasyon sistemi, çevre odaklı eğitim müfredatları ve yeşil işletmelere yönelik vergi teşvikleri gibi politika araçlarının geliştirilmesi önerilmektedir. Bu çerçeve, yeşil girişimcilik faaliyetlerinin etik sorumluluk bilinciyle yürütülmesinin, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada kritik bir unsur olduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekolojik Modernizasyon Teorisi, Planlı Davranış Teorisi, Derin Ekoloji, Normatif Sürdürülebilirlik, Değer-Temelli Girişimcilik

ABSTRACT

From the Industrial Revolution to the present, global problems such as climate change, loss of biodiversity, and the unsustainable use of natural resources have necessitated the formulation of more institutionalized and in-depth solutions. These problems have evolved from technical issues solvable through technology-driven innovation into domains requiring ethical and multidimensional evaluation. Reconsidering the human-nature relationship from a moral perspective provides a strategic approach to achieving sustainability goals. This study was conducted through a review of national and international academic articles, book chapters, and theses published in the fields of environmental ethics and green entrepreneurship. These problems have evolved from technical issues solvable through technology-driven innovation into domains requiring ethical and multidimensional evaluation. As a review study, the paper examines the philosophical foundations of environmental ethics, the theoretical bases of green entrepreneurship, and the normative intersections between these two domains. This evaluation not only synthesizes the literature but also seeks to clarify the theoretical groundwork for an ethics-based model of green entrepreneurship. The findings highlight conceptual gaps in the literature and reveal that the ethical foundations of green entrepreneurship are frequently overlooked. The study concludes that green entrepreneurial activities-those that respect nature,

¹ Corresponding Author: Kırklareli Üniversitesi, emelburak@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7782-9149

demonstrate ethical sensitivity, emphasize compassion, and generate moral values aligned with environmental well-being-can yield long-term benefits for all stakeholders. The study demonstrates that entrepreneurship grounded in environmental ethics is not merely an individual moral responsibility but also a guiding framework for public policies and corporate strategies. Accordingly, the development of policy instruments-such as an 'ethical facility' accreditation system, environmentally oriented educational curricula, and tax incentives for green enterprises-is recommended. This framework emphasizes that conducting green entrepreneurial activities with ethical responsibility is a critical component for achieving sustainability objectives.

Keywords: *Ecological Modernization Theory, Theory of Planned Behavior, Deep Ecology, Normative Sustainability, Value-Based Entrepreneurship*

GİRİŞ

Küresel ölçekte artan çevresel bozulmalar, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve kaynak tükenmesi gibi sorunlar, insan faaliyetlerinin doğa üzerindeki yıkıcı etkilerini açık biçimde ortaya koymaktadır. Sanayi Devrimi'nden bu yana süregelen ekonomik büyüme odaklı anlayış, özellikle neoliberal politikalar ve küreselleşmenin etkisiyle çevresel krizi derinleştirmiştir (Eckersley, 2007). Bu kriz yalnızca teknolojik bir yetersizliğin değil, aynı zamanda ahlaki bir boşluğun sonucudur (Naess, 2001). Bu nedenle çevre sorunlarının çözümü, teknik önlemlerle sınırlı kalmamalı; insanın doğa ile ilişkisini etik temelde yeniden düşünmeyi gerektirmektedir. Çevre ahlakı, bu bağlamda doğayı yalnızca fayda nesnesi olarak değil, öz değeri olan bir varlık olarak ele almakta ve bireyleri, kurumları ve politika yapıcılarını sorumluluk temelli bir anlayışa çağırmaktadır (Oğurlu, 2016:171; Özdemir, 1999).

Girişimcilik, çevresel krizlerle mücadelede önemli bir toplumsal aktör olarak görülmektedir. Ancak geleneksel girişimcilik anlayışı, büyüme ve kâr maksimizasyonu hedefleri nedeniyle çoğu zaman çevresel sürdürülebilirliği ikinci plana itebilmektedir (Rosário vd., 2022). Bu noktada yeşil girişimcilik, yalnızca ekonomik fayda üretmekle kalmayıp doğa ile uyumlu üretim süreçleri, yenilikçi çevre dostu uygulamalar ve toplumsal fayda üretimiyle öne çıkan alternatif bir girişimcilik biçimi olarak değerlendirilmektedir (Isaak, 2002; Schaper, 2010). Yeşil girişimciler, girişimsel kararlarında etik sorumluluk bilinciyle hareket ederek, ekonomik büyüme ile ekolojik denge arasında yeni bir köprü kurmaktadır (Gevrenova, 2015:322; Vatansever ve Arun, 2016).

Mevcut literatürde yeşil girişimcilik kavramı geniş biçimde incelenmekle birlikte, bu alandaki çalışmaların çoğu çevresel performans, yenilikçilik veya rekabet avantajı gibi ekonomik ve teknik boyutlara odaklanmaktadır (Chell vd., 2008; Habip, 2022; Yalçıntaş, 2023). Buna karşın, yeşil girişimcilik faaliyetlerinin arkasındaki etik motivasyonlar ve ahlaki temeller yeterince açıklanmamıştır. Bu durum, literatürde çevre ahlakı perspektifinin eksik kaldığını ve kavramsal bir boşluk bulunduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın temel problemi, yeşil girişimcilik olgusunun çevre ahlakı temelli etik bir çerçevede yeterince ele alınmamış olmasıdır. Yapılan literatür taraması sonucu girişimcilik literatüründe çevresel sorumluluğun çoğunlukla ekonomik araçsallık içinde değerlendirilmesinden kaynaklı bir boşluk olduğu ve bu yönde kavramsal bir zemin oluşturulmasının ilgili literatürde katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda çalışmanın amacı, yeşil girişimciliği çevre ahlakı perspektifinden kavramsal olarak değerlendirmek ve girişimcilik süreçlerine yön veren etik temelleri görünür kılmaktır. Bu kapsamda temel yaklaşım olarak ise, literatürdeki temel kuramsal modeller (Ekolojik Modernizasyon Teorisi, Planlı Davranış Teorisi, Değer-İnanç-Norm Teorisi) çevre ahlakı ilkeleriyle ilişkilendirilmiş, bu iki alanın kesişim noktaları kavramsal düzeyde değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda çalışma, yeşil girişimciliğin yalnızca ekonomik ya da yönetsel bir pratikten ibaret olmadığını; aynı zamanda ahlaki sorumluluk bilincine dayalı bir değer sistemi olduğunu savunmakta ve çevre ahlakı perspektifinin girişimcilik literatürüne entegre edilmesiyle sürdürülebilir kalkınma hedeflerine etik bir derinlik kazandırmayı amaçlamaktadır.

1. Literatür Taraması

1.1 Yeşil Girişimcilik Kavramı

Girişimcilik kavramı ilk olarak 1755 yılında Richard Cantillon tarafından literatüre kazandırılmış olsa da (Brown ve Thornton, 2013: 402-403), zaman içerisinde kapsamı ve bağlamı çeşitlenmiştir (Low, 2001: 20). Girişimci, yeni ve yaratıcı bir fikri ortaya atan ve bu işe ilk başlayan kişidir (Başer ve Büber, 2012: 137). Daha geniş bir perspektiften girişimci; fırsatları gören veya yaratan, gerekli kaynakları sağlayıp bir araya getiren ve tüm süreçlerden sorumlu olan kişidir (Carton vd., 1998: 7). Girişimcilik temelinde insan, toplum ve onların ihtiyaçları yer almaktadır (Karadal vd., 2017: 138). Toplamlar için refah ve zenginlik kaynağı olarak görülmesi (Berglann vd., 2011: 180) ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir itici gücü olması girişimciliğe kritik bir önem kazandırmaktadır. Girişimcilik; değişim aracısı olarak yaratıcı ve yenilikçi iş uygulamalarının eyleme dönüştürülmesi, fırsatlara yanıt verilerek değer yaratılması ve ekonomik sistemlerde değişim sağlanması süreçlerini kapsamaktadır (Muzyka vd., 1995: 352).

Yeşil girişimcilik, çevresel sorunların giderek derinleştiği günümüz dünyasında geleneksel girişimcilik anlayışına alternatif olarak ortaya çıkmıştır. En genel tanımıyla çevre ve girişimcilik kavramlarını birleştiren bir olgu olarak literatürde yer almaktadır (Jayasinghe vd., 2020: 1; Kapusuz ve Çavuş, 2017: 112). Berle (1991) tarafından literatüre kazandırılan kavram (Navarathinam ve Amutha, 2022: 7520; Habip ve Doğan, 2020: 309), ortaya çıkışından itibaren artan bir ilgiyle karşılanmış ve daha detaylı araştırmalara zemin hazırlamıştır (Adıgüzel ve Sönmez Çakır, 2025; Harini ve Meenakshi, 2012: 79). Ancak, farklı perspektiflerden ele alınması nedeniyle evrensel bir tanım üzerinde uzlaşma sağlanamamaktadır (Anisah ve Wandary, 2015: 110; Muo ve Azeez, 2019: 19).

Yeşil girişimcilik, ekolojik sorumluluk taşıyan ve çevresel etkileri azaltmayı hedefleyen bir girişimcilik biçimi olarak tanımlanır. Bu bağlamda yeşil girişimcilik; yeşil mal ve hizmet sunarak çevreyi gözetten (Pachaly, 2012: 8) veya ekonomik, sosyal ve çevresel sermaye optimizasyonunu sağlayan bir girişim olarak da değerlendirilmektedir (Shishcan ve Kaim, 2020: 359). Bu girişimciler, doğayı sadece bir üretim faktörü olarak görmekten ziyade, ekosistemle uyumlu sürdürülebilir iş modelleri geliştirirler. Pachaly (2012: 8) bu yaklaşımın temel itici unsurunu ekonomik kalkınma adına sürdürülebilirlik olarak değerlendirmektedir. Schaper (2010), yeşil girişimciliğin kavramsal gelişimini inceleyerek, geleneksel sürdürülebilirlik anlayışı ile nasıl bütünleştiğini ortaya koymuş ve yeşil girişimcileri hem ekonomik değer yaratan hem de çevresel sürdürülebilirliği iş stratejilerinin merkezine yerleştiren kişi olarak ifade etmiştir. York vd. (2016: 698) ise doğal çevrenin korunmasına yönelik ekolojik felsefe ile ekonomik verimliliğin birleşimini yeşil girişimciliğin temeli olarak görmektedir.

Yeşil girişimciliğin kuramsal arka planı iki temel düzlemde incelenmektedir: bireysel (mikro) düzlem ve yapısal (makro) düzlem. Mikro düzeyde, Ajzen'in (1991: 181) Planlı Davranış Teorisi (PDT) bireylerin çevreci girişim niyetlerini açıklarken, tutum, öznel normlar ve algılanan kontrol gibi psikolojik faktörleri vurgular (Fietze ve Boyd, 2017; Yalçıntaş, 2023). Makro düzeyde ise Ekolojik Modernizasyon Teorisi (EMT), çevre sorunlarının teknolojik yenilik ve ekonomik dönüşüm yoluyla çözülebileceğini savunur (Andersen ve Massa, 2000: 338; Gibbs, 2006). EMT, çevresel sorunları sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle bütünleştirerek, ekonomik büyüme ile çevresel sorumluluk arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır (Wicaksono, 2025: 6). Bu teoriler birlikte değerlendirildiğinde, yeşil girişimcilik hem çevresel farkındalığı hem de ekonomik sürdürülebilirliği bütünleştiren etik temelli bir model olarak konumlandığı düşünülmektedir.

1.2. Çevre Ahlakı Kavramı

Çevre, canlıların doğumuyla birlikte tüm canlıları kuşatan doğal ve sosyal ortamların bütünüdür (Göz, 2011: 94). Bu kavram, fiziksel, teknolojik, kimyasal ve toplumsal unsurları içeren çok boyutlu bir yapıya sahiptir (Uslu ve Erkan, 2016: 213). Ahlak ise bireylerin toplum tarafından kabul edilen davranış biçimlerini ve kuralları içeren, uygulamaya dönük bir normatif sistemdir (Martı, 2021:

57). Çevre ahlakı, insanın doğayla olan ilişkisini yalnızca fayda merkezli bir çerçevede değil, ahlaki sorumluluk temelinde değerlendiren bir etik disiplindir. Bu anlayış, doğayı insanın üzerinde hâkimiyet kurabileceği bir nesne olarak değil, öz değere sahip bir varlık olarak görür. Çevre ahlakı, insan dışındaki varlıkların yalnızca biyosferin bir parçası oldukları için ahlaki değer taşıdıklarını savunur (Oğurlu, 2016: 181). Bu yaklaşım, çevre sorunlarının yalnızca teknik veya ekonomik değil, aynı zamanda etik sonuçlar doğurduğunu vurgular (Jardins, 2006: 26). Dolayısıyla çevre ahlakı, sürdürülebilirlik kavramıyla doğrudan örtüşen bir normatif bakış açısına sahiptir.

Çevre ahlakının kuramsal temelleri iki ana ekseninde şekillenmektedir: insan merkezli (antroposentrik) ve çevre merkezli (ekosentrik) yaklaşımlar. Antroposentrik yaklaşım, insanın doğadaki diğer varlıklardan üstün olduğunu ve çevresel süreçlerin insanın yararına göre değerlendirilmesi gerektiğini savunur. Bu bakış açısına göre, çevreye yönelik sorumluluklar insan çıkarlarını koruma amacı taşır (Jardins, 2006: 199). Antroposentrik çevre ahlakı, korumacı ve sakıncacı alt yaklaşımlar olarak ikiye ayrılmaktadır (Demir, 2023). Korumacı çevre ahlakı, çevre bilimi insanı George Perkins Marsh tarafından ortaya konulmuş, Gifford Pinchot tarafından geliştirilmiştir (Demir, 2023: 58). Faydacı bir etik anlayışla, çevreyi insana sağladığı fayda ölçüsünde değerli kabul eder. Bu yaklaşım, doğal kaynakların dengeli ve planlı biçimde kullanılarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabileceğini savunur (Demir, 2023: 59). Sakıncacı (veya kaçınmacı) yaklaşım ise John Muir tarafından geliştirilmiş olup, doğanın ticari çıkarlar için sömürülmesine karşı çıkar; doğal alanların insan için manevi, estetik ve ruhsal değer taşıyan varlıklar olarak korunması gerektiğini vurgulamaktadır (Demir, 2023: 67). Buna karşın ekosentrik yaklaşım, doğanın kendi başına değerli olduğunu ve insanın çevredeki diğer canlılardan yalnızca biri olduğunu savunur. Bu perspektifte çevre, ilişkiler ağına dayalı bir sistem olarak değerlendirilir; dolayısıyla çevreye zarar vermeyen her eylem ahlaken uygun kabul edilir. Ekosentrik yaklaşımın en önemli paradigması, "Derin Ekoloji" anlayışıdır. Oslo Üniversitesi'nden Arne Naess tarafından geliştirilen bu felsefe, insanın doğa üzerindeki hakimiyetini kökten reddeder. Naess'e göre modern insan, sorunları teknik çözümlerle gidermeye çalışmakta olduğunu savunmakta ve asıl problemin doğayı ve kendini algılama biçiminde yatmakta olduğunu ileri sürmektedir. Bu nedenle, çevre tahribatının arka planında bilinç bulanıklığını savunan bu anlayış, zihinsel dönüşüm gerçekleşmeden çevreyi korumaya çalışmak sonuçsuz kalacağını savunmaktadır. Derin ekoloji, bireyi doğa karşısında yeniden konumlandırarak, insanın doğayı korumaktan ziyade onun ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulayan bir bakış açısına odaklanmaktadır.

Çevre ahlakı literatüründe yalnızca antroposentrik ve ekosentrik yaklaşımlar değil, hayvan hakları, nesiller arası adalet, eko-feminizm, bütüncül etik, yaşam merkezli etik ve toplumsal ekoloji gibi farklı düşünce okulları da yer almaktadır (Demir, 2023: 116; Martı, 2021: 42, 71). Bu bakış açıları, doğa-insan ilişkisinin etik temellerini çeşitlendirmekte ve çevresel sorumluluğun kapsamını genişletmektedir. Özellikle eko-feminist yaklaşım, doğanın sömürülmesini kadınların toplumsal konumlarıyla benzer bir tahakküm biçimi olarak değerlendirerek, çevresel adalet kavramına yeni bir eleştirel boyut kazandırmaktadır. Bütüncül etik anlayışı ise insan ve doğayı birbirinden ayrı değil, karşılıklı etkileşim içinde var olan bir bütün olarak ele almaktadır. Bu çerçevede çevre ahlakı, yeşil girişimciliğin etik zeminini güçlendiren normatif bir çerçeve sunar. İnsan merkezli ekonomik modellerin çevre üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alındığında, ekosentrik yaklaşımın girişimcilik uygulamalarına entegre edilmesi sürdürülebilirlik açısından kritik bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla çevre ahlakı, girişimcilik faaliyetlerinin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ahlaki sorumluluk temelli bir paradigma üzerinde yeniden inşa edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

1.3.Kavramlar Arası İlişkiler

Sanayileşme ile modern dönemlere geçiş, yeni paradigmaların ve büyük hedeflerin doğmasına yol açmış; bu süreç insanın çevreyle kurduğu ilişkiyi ve beklentilerini köklü biçimde dönüştürmüştür (Martı, 2021: 3). Bu dönemde ortaya çıkan sürdürülebilir kalkınma kavramı, farklı yaklaşımlar

tarafından çeşitli biçimlerde yorumlanmıştır. Kimi araştırmacılar bu kavramı kapitalist ekonomik büyüme modeline verilmiş sınırlı bir taviz olarak görürken, kimileri tüketim toplumunun çöküşünü gizleyen bir 'kozmetik söylem' olarak değerlendirmekte; bir diğer yaklaşım ise sürdürülebilir kalkınmayı sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları dengeleyen adil bir büyüme modeli olarak tanımlamaktadır (Demir, 2023: 65). Bu farklı yaklaşımlar, sürdürülebilir kalkınma kavramının hem ekonomik hem de etik boyutunu tartışmalı hâle getirmiştir. Ancak çevre ahlakı ile girişimcilik arasındaki ilişkinin sürdürülebilirlik ekseninde ele alınması, yeşil girişimciliğin özünde etik bir farkındalık taşıdığını kabul etmeyi gerektirmektedir.

Bu perspektiften bakıldığında çevre ahlakı, girişimcilik faaliyetlerinin yalnızca ekonomik kazanç odaklı değil, ahlaki sorumluluk temelli biçimde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla çevre ahlakı, yeşil girişimciliği sıradan bir iş stratejisinden çıkararak normatif ve etik bir eyleme dönüştürmektedir. Bu yönüyle çevre ahlakı, yeşil girişimcilik için sürdürülebilir bir değer kanalı oluşturur. Yeşil girişimcilik, geleneksel girişimcilik sınırlarını aşarak çevresel duyarlılığı, sosyal sorumluluğu ve etik değerleri merkeze alan bir dönüşüm modeline karşılık gelmektedir. Çevresel değerlerin iş süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olduğu (Allen ve Malin, 2008: 829) bu model, literatürde çevre odaklı girişimcilik olarak tanımlanmaktadır (McEwen, 2013: 269). Bu bağlamda yeşil girişimcilik, yalnızca çevreye duyarlı üretim biçimlerini değil, insan-doğa ilişkisinin ahlaki bir temelde yeniden yorumlanmasını içeren normatif bir çabadır. Bu yeniden yorumlama süreci, çevre ahlakı ile yeşil girişimcilik arasındaki karşılıklı etkileşimi belirginleştirmektedir.

Yeşil girişimcilik, çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda ekonomik kalkınmayı hedeflerken, çevre ahlakının çizdiği etik sınırlar içinde şekillenmektedir. Bu iki kavramın kesişiminde hem bireysel hem de kurumsal düzeyde ahlaki sorumluluk bilinci gelişmekte, girişimci kararlarının yönünü belirleyen temel bir faktör ortaya çıkmaktadır. Bu noktada çevre ahlakı, bireylerin ve kurumların çevresel etkilerini değerlendirme kapasitesini artırırken; yeşil girişimcilik, bu etik duyarlılığın pratik düzeyde uygulanmasını sağlayan bir araç işlevi görmektedir. Diğer bir ifadeyle çevre ahlakı kuramsal bir zemin, yeşil girişimcilik ise bu zeminin uygulamadaki karşılığıdır (Schaper, 2010). Bu ilişki, yeşil girişimciliğin yalnızca ekonomik fırsatlara tepki veren bir davranış biçimi değil, aynı zamanda değer temelli stratejik bir yönelim olduğunu göstermektedir.

Sürdürülebilirlik kavramı, çevre boyutuyla ele alındığında sosyal ve ekonomik faktörlerin iç içe geçtiği, sürdürülebilir insani kalkınmanın özünü oluşturan bir sistemdir (Acar Kara, 2024: 196). Bu bütünleşme, çevre ile kurulan değerler sistemiyle daha da güçlenmektedir. Çevre ahlakı, insanın doğa üzerindeki egemenlik anlayışını sorgulayan, doğa ile karşılıklı bir varlık ilişkisi kurmayı esas alan bir etik düşünce sistemidir. Bu yaklaşım, doğayı yalnızca insanın hizmetinde bir kaynak olarak gören antroposentrik bakış açısından uzaklaşarak, doğanın öz değerini tanıyan ekosentrik bir perspektif geliştirmektedir. Yeşil girişimcilik, bu perspektifi iş dünyasına taşıyarak doğaya zarar vermeyen üretim biçimlerini, yenilenebilir enerji kullanımını ve sürdürülebilir tüketim modellerini desteklemektedir. Dolayısıyla yeşil girişimcilik, çevre sorunlarının çözümünün ötesinde, ekonomik davranışların etik temelini yeniden tanımlayan bir paradigma değişimini temsil etmektedir. Bu yapı, girişimciliği yalnızca ekonomik bir faaliyet alanı olmaktan çıkararak, sosyal ve çevresel bir bilinç alanına taşımaktadır. Çevre ahlakı, yeşil girişimcilik faaliyetlerinin değer yönelimini belirleyen bir pusula işlevi görürken, yeşil girişimcilik bu pusulanın rehberliğinde doğayla uyumlu ekonomik modellerin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Böylece çevre ahlakı, girişimcilik faaliyetlerinin normatif meşruiyetini sağlarken, yeşil girişimcilik çevre ahlakının uygulama alanı hâline gelmektedir. Bu bağlamda iki kavram arasındaki etkileşim, girişimcilik literatürüne etik bir derinlik kazandırmakta ve sürdürülebilirlik söylemini normatif bir zemine dayandırmaktadır. Sonuç olarak, çevre ahlakı ve yeşil girişimcilik arasındaki ilişki, hem teorik düzeyde hem de pratik uygulamalarda çevresel duyarlılığın, etik sorumlulukla birleşerek yeni bir sürdürülebilir kalkınma modeli oluşturabileceğini göstermektedir. Bu yaklaşım, girişimciliğin

yalnızca ekonomik bir araç değil, aynı zamanda doğaya ve topluma karşı etik bir görev bilinciyle yürütülmesi gerektiğini savunmaktadır.

2. Metot

Literatür incelendiğinde birçok araştırma, yeşil girişimcilere özgü özellikleri belirlemek amacıyla çeşitli tipolojiler geliştirmiş, itici motivasyon unsurlarını ortaya koymaya çalışmış ve çevresel unsurlarını dikkate alarak sürdürülebilirlik uygulamalarını değerlendirmiştir (Chell vd., 2008; Dean ve McMullen, 2007; Gürol ve Atsan, 2006; Isaak, 2002; Linnanen, 2002; O'Neill ve Gibbs, 2014; Pastakia, 1998; Schaltegger, 2002; Schaper, 2010; Taylor ve Walley, 2003; Vatansever ve Arun, 2016; Volery, 2002; Walley ve Taylor, 2002; Yalçıntaş, 2023). Ancak bu çalışmaların çoğunda, yeşil girişimcilik eğiliminin temelinde yer alan etik motivasyonların ve çevre ahlakı perspektifinin nasıl şekillendiğine dair kapsamlı bir değerlendirme bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, sürdürülebilirlik kavramının çevre ahlakından beslenme potansiyeli çoğunlukla teorik düzeyde ele alınmış; ancak bütüncül bir ahlaki çerçeveye dönüştürülmemiştir. Bu durum, söz konusu araştırmanın çıkış noktasını oluşturarak çalışmanın temel problemini şekillendirmiş ve bu doğrultuda mevcut derleme çalışması planlanmıştır. Araştırmada herhangi bir nitel veya nicel veri toplanmamış; bunun yerine temel kaynaklar ve kuramsal tartışmalar doğrultusunda analitik bir literatür okuması gerçekleştirilmiştir. İncelenen kaynaklar, çevre ahlakı, sürdürülebilirlik, girişimcilik ve özellikle yeşil girişimcilik konularını doğrudan ya da dolaylı biçimde ele alan akademik makaleler, kitaplar, kitap bölümleri ve tezlerden oluşmaktadır. Bu kapsamda önce çevre ahlakının temel kuramları (antroposentrik ve ekosentrik yaklaşımlar), ardından yeşil girişimciliğin kuramsal dayanakları (Ekolojik Modernizasyon Teorisi, Planlı Davranış Teorisi, Değer-İnanç-Norm Teorisi) kapsamlı olarak değerlendirilmiştir. İki kavramın kesişim noktaları, etik duyarlılığın girişimcilik anlayışına etkisi bağlamında tartışılmıştır. Çalışma, mevcut literatürdeki bulguları birleştirerek yeşil girişimciliğin çevre ahlakı temelli olarak kavramsallaştırılmasına yönelik bütüncül bir bakış sunmakta ve gelecekte yapılacak nicel ve nitel araştırmalara teorik zemin sağlamayı hedeflemektedir.

3. Bulgular

21. yüzyılda kurumların hangi ürünleri ürettiklerinden çok, hangi değerlerle var oldukları önem kazanmaya başlamıştır (Gürdoğan, 2020: 109). Literatür incelemesi, yeşil girişimciliğin geleneksel girişimcilik anlayışından ayrılarak çevre odaklı bir değer sistemi üzerine inşa edildiğini göstermektedir. Dean ve McMullen (2007), Isaak (2002) ve Schaltegger (2002), yeşil girişimciliğin yalnızca ekonomik faydaya değil, aynı zamanda ekolojik sürdürülebilirliğe de öncelik verdiğini vurgulamaktadır. O'Neill ve Gibbs (2014) ile Vatansever ve Arun (2016) ise bu dönüşümün girişimcilik ekosistemlerinde 'etik bilinçli iş modelleri' oluşturduğunu ve bu yönüyle yeşil girişimciliğin klasik kâr odaklı paradigmayı sorguladığını ifade etmektedir. Teorik çıkarımlar, çevre ahlakı kavramının yeşil girişimcilik içinde ikincil bir unsur değil, yönlendirici bir normatif çerçeve sunduğunu göstermektedir. Doğa ile kurulan ilişkinin faydacı değil, ahlaki bir temele dayanması gerektiği bulgusu, yeşil girişimcilik anlayışının daha derin bir etik zeminle bütünleştiğini ortaya koymaktadır. Literatürde bu etik yönelimin somut yansımalarına dair çeşitli örnekler mevcuttur. Örneğin, Avrupa Yeşil Mutabakatı sonrasında geliştirilen 'döngüsel ekonomi girişimleri', yalnızca çevre dostu üretim süreçleriyle değil, aynı zamanda üretim zincirinin tamamına entegre edilen yeşil tedarik uygulamalarıyla öne çıkmaktadır.

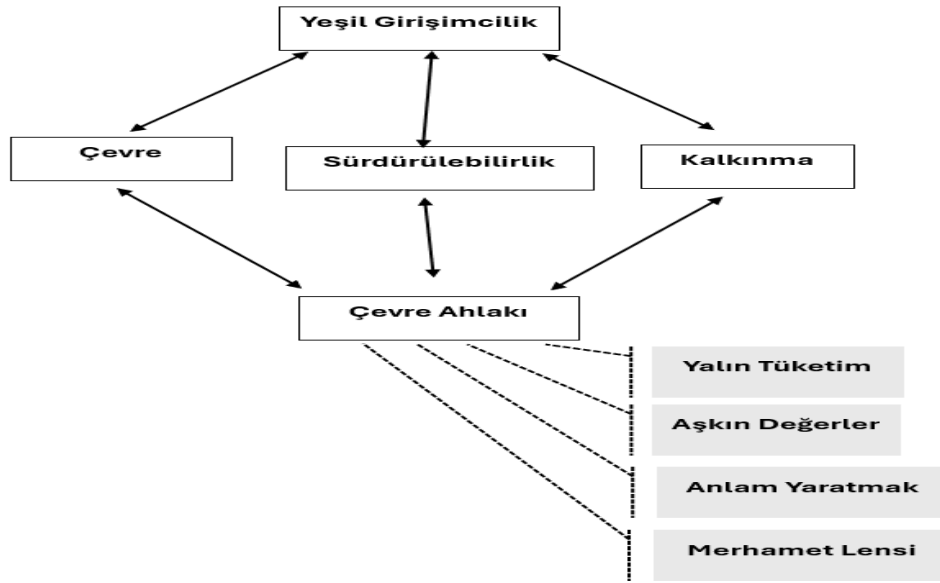
Schaper (2010), yeşil girişimcilerin çevresel farkındalık temelinde hareket ettiklerini, doğa dostu üretim süreçleri benimsediklerini ve doğaya zarar vermemeyi temel etik ilke olarak kabul ettiklerini ifade etmektedir. Gürol ve Atsan (2006) ise bireysel değerlerin girişimcilik eğilimlerinde belirleyici rol oynadığını ve çevre bilincinin bireysel düzeyde girişimcilik kararlarını yönlendirdiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, çevresel sürdürülebilirliğin yalnızca bir yönetim stratejisi değil, aynı zamanda

ahlaki bir sorumluluk alanı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla literatürde yeşil girişimcilik, ekonomik bir faaliyet biçimi olmanın ötesinde, etik değerlere dayalı bir dönüşüm alanı olarak konumlanmaktadır. Isaak (2002) ve Schaper (2010), çevreye zarar vermeyen üretim biçimlerinin, ekosentrik etik ilkelerin işletme süreçlerine dâhil edilmesiyle mümkün olabileceğini belirtmiştir. Bu durum, çevre ahlakının yalnızca teorik bir kavram değil, yeşil girişimcilik için yönlendirici bir normatif sistem olduğunu ortaya koymaktadır.

Yeşil girişimcilik anlayışı, çevresel duyarlılığı üretim ve tüketim süreçlerinin her aşamasına dâhil etmeyi amaçlamaktadır. Habip (2022) ve Yalçıntaş (2023), çevre ahlakına dayalı iş modellerinin hem toplumsal farkındalık hem de işletme meşruiyeti açısından olumlu sonuçlar doğurduğunu belirtmektedir. Bu yönüyle çevre ahlakı, girişimcilik davranışlarını hem makro düzeyde (politikalar, stratejiler) hem de mikro düzeyde (bireysel karar süreçleri) etkileyen bir değer sistemi olarak değerlendirilebilir. Girişimcinin etik farkındalığı, işletme faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerini değerlendirme biçimini doğrudan şekillendirmektedir.

Analizler, mevcut literatürde yeşil girişimcilik ile çevre ahlakı arasındaki ilişkinin bütüncül biçimde ele alınmadığını göstermektedir. Çalışmaların önemli bir kısmı teknik, ekonomik ve yönetsel boyutlara odaklanırken etik boyut genellikle ikincil düzeyde kalmıştır (Dean ve McMullen, 2007; Schaper, 2010). Bu durum, yeşil girişimcilik araştırmalarında çevre ahlakına dayalı teorik entegrasyonun eksikliğine işaret etmektedir. Literatürde üç temel yaklaşım öne çıkmaktadır: ekonomik, yönetsel ve etik-normatif. Ekonomik yaklaşım, çevre dostu teknolojiler ve verimlilik üzerine odaklanırken (Schaltegger, 2002); yönetsel yaklaşım, örgüt kültürü ve kurumsal sürdürülebilirlik politikalarını ön plana çıkarmaktadır (O'Neill ve Gibbs, 2014). Etik-normatif yaklaşım ise çevre ahlakını değer, norm ve sorumluluk ekseninde girişimcilik kararlarının merkezine yerleştirmektedir (Isaak, 2002; Gürol ve Atsan, 2006). Bu eğilimler birlikte değerlendirildiğinde, çevre ahlakı temelli bütüncül modellerin sınırlı olduğu ve bu alanda yeni kuramsal çerçevelere ihtiyaç bulunduğu görülmektedir. Çevre ahlakının sunduğu temel ilkeler sorumluluk, zarar vermeme, kuşaklar arası adalet ve sürdürülebilirlik bilinci girişimcilik süreçlerinin etik bir çerçevede yeniden tanımlanmasına katkı sunmaktadır. Yeşil girişimcilik, ekosentrik bir sistem için alternatif bir iş modeli önererek çevre ahlakının pratikteki yansımaları temsil etmektedir. Bu bağlamda yeşil girişimcilik, ekonomik faaliyetleri çevreyle uyumlu hale getirirken; çevre ahlakı bu faaliyetlerin meşruiyetini ve değer temelini sağlayan normatif bir çerçeve sunmaktadır.

Çevre yalnızca bir girdi olarak değil, sosyal ahlakı ve doğa merhametini de kapsayan geniş bir sistemin bileşenidir. Bu anlayış ben-merkezci yaklaşımdan ziyade, bireyin toplum içindeki konumuna odaklanmak ekolojik sürdürülebilirliği mümkün kılmaktadır. Bu yaklaşım, insanların ekosistemin aktif bir parçası oldukları bilinciyle çevreyi pasif bir unsur değil, karşılıklı etkileşim içindeki bir sistem olarak görmelerini gerektirir. Bu bütüncül yaklaşım değerlendirildiğinde çevre ahlakı, sosyal ahlaktan beslenmekte ve tüm canlı sistemleriyle bütünleşerek dayanışma sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsam doğrultusunda, yazar tarafından geliştirilen normatif bir çerçeve önerisi Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Normatif bir çerçeve önerisi

Araştırma bulgularına göre normatif öneri çerçevesi bağlamında Şekil 1 oluşturulmuştur. Şekil 1’ de belirtildiği üzere çevre ahlakına yönelik eylem planının ilk adımı olarak “yalın tüketim” kavramı önerilmektedir. Gürdoğan’a (2020: 97) göre dünyanın geleceği atıksız ekonomiye, atıksız ekonominin ise yalın düşünce ve yalın yaşama bağlıdır. Bu durum, yalın üretim ve yalın tüketimi zorunlu kılmaktadır. Bir uygulamanın ‘yeşil’ olarak nitelendirilmesi çoğu zaman üretim sürecinden değil, tüketim biçiminden kaynaklanmaktadır. Yeşil Hareket’in öncülerinden Jonathon Porrit, insanlığın gerçek ihtiyaçları ile sistemin dayattığı suni ihtiyaçların ayrılması gerektiğini vurgulamış ve çevrenin eşsiz değerini korumak için ‘yetinme seviyesinde’ kalmanın rasyonel bir strateji olduğunu savunmuştur (Gökdayı, 1997). Birleşmiş Milletler Raporu (1977:15), ekolojik baskıya karşı kaynakların tasarruflu kullanılabileceği bir kalkınma modeline geçişin aciliyetini vurgulamaktadır (Demir, 2023: 63).

Araştırma sonuçlarına dayanarak Şekil 1’ de gösterilen yeşil girişimciliğin ahlaki bir dönüşüme entegrasyonunda ikinci adım olarak “aşkın değerler” önerilmektedir. Aşkın değerler, ilahi bir bilinçle çevreyi okumayı gerektiren ve teoloji, ilahiyat ile çevre felsefesi gibi alanlardan beslenen bir anlayışı temsil etmektedir. Tüm kutsal kitaplar çevreye değer atfetmektedir. İslam dini açısından Rahman Suresi’nin 7. ve 8. ayetlerinde (Kur’an-ı Kerim, 55:7–8) çevrenin bir denge üzerine yaratıldığı ve bu dengenin bozulmaması gerektiği belirtilmektedir. Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Prof. Dr. Halis Aydemir (2025, 5:21 dk), Rahman Suresi 7 ve 8. ayetleri üzerinden yaptığı değerlendirmede doğanın insan için bir emanet olduğunu vurgulamıştır. Benzer biçimde Martı (2021), insanın çevreye “emanet” mefhumuyla yaklaşması gerektiğini savunmuştur. Martı (2014:1506–1507), çevrenin ilahi kudretin eseri bir emanet olarak öz değer taşıdığını ve ona iyi muamelenin bir hak olduğunu belirtmiş; İslami referanslardan beslenen bir çevre ahlakı eğitimi önermiştir. Turhan vd. (2025:1963) de bu görüşü destekleyerek İslam’a dayalı çevresel etik anlayışının modern çevre stratejilerine entegrasyonunun hem bireysel hem de kurumsal düzeyde yayılma potansiyeline sahip olduğunu vurgulamıştır. Teoloji temelli bu bakış açısına ek olarak “Derin Ekoloji” felsefesi de değerlendirilmiştir. Naess’e göre derin ekoloji, insanın tüm evrenle bütünleşmesini ve evrendeki tüm canlılarla özdeşlik kurarak derinlik kazanmasını savunur (Tamkoç, 1994). Derin ekoloji, insan-doğa ilişkisini varoluşsal bir ekolojik bütünlük çerçevesinde değerlendirir ve doğayı insandan bağımsız, aşkın ve içsel bir değere sahip varlık alanı olarak görmektedir. Bu yaklaşım, çevre ahlakının yeşil girişimcilik anlayışına entegre edilmesinde güçlü bir teorik çerçeve sunabilecek alternatif stratejilerden biri olarak kabul edilebilir.

Araştırma bulguları değerlendirildiğinde, Şekil 1’ de üçüncü öneri olarak yeşil girişimcilikte ahlaki temel oluşturma bir diğer adımının ‘anlam yaratmak’ olduğu savunulmaktadır. Yapılan iş ve uygulamalarda anlam düzeyi yükseldikçe birey, ahlaki tutum ve davranış geliştirme olasılığını artırmaktadır (Demir, 2023: 10). Bu kapsamda, bireyin kavrayamadığı ya da anlam yükleyemediği bir değeri ahlaki olarak benimsemesi zor olmaktadır. Yapılan işi anlamlı bir eyleme dönüştürmek, o işe ilgi duymayı ve onu takdir etmeyi beraberinde getirmekte, bu durum bilinçlilik ve duyarlılık düzeyini artırmaktadır (Duchon ve Plowman, 2005: 807). Bu noktada çevreye yönelik eylemlere aşina olmak, bireyin entelektüel gelişmişliğini ve idrak düzeyini yükseltmekte, böylece çevre ahlakını yeşil girişimcilik pratiklerinde bir kılavuz olarak benimsemeyi kolaylaştırmaktadır.

Son olarak, çevre ahlakı zemininde yeşil girişimcilik dinamiklerini (çevre, sürdürülebilirlik, kalkınma) değerlendirirken ‘merhamet lensinin’ kullanılması önemli bir parametre olarak görülmektedir. Merhamet, işletmelerde bireyler arası ilişkilerde başarının belirleyicisi olmanın (Dutton ve Worline, 2021; Simpson vd., 2024) yanı sıra, insan-doğa etkileşiminde etik sorumluluk bilincini güçlendiren bir erdemdir. Bu yaklaşım, yeşil girişimciliğin yalnızca ekonomik çıktılara odaklanmak yerine, ekosistemlerin korunması, kaynakların adil paylaşımı ve gelecek nesillerin yaşam hakkının gözetilmesi gibi etik öncelikleri içermesini sağlamaktadır. Merhamet temelli bir perspektif, girişimcilerin stratejik kararlarında duygusal zekâ ve empati gibi insani değerleri içselleştirmesine olanak tanımakta; çevre ahlakı çerçevesinin yalnızca rasyonel ve normatif ilkelerle değil, aynı zamanda insani değerlerle de zenginleşmesini sağlamaktadır. Bu da yeşil girişimciliğin hem çevresel hem toplumsal sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasını destekleyen bütüncül bir stratejik yaklaşım sunmaktadır.

4. Tartışma

Geleneksel girişimcilik anlayışı, uzun yıllar boyunca ekonomik büyüme, verimlilik ve kâr maksimizasyonu odaklı bir paradigma çerçevesinde gelişmiştir. Ancak çevresel krizlerin derinleşmesiyle birlikte bu yaklaşımın doğa üzerindeki olumsuz etkileri daha görünür hâle gelmiş; ekonomik başarı ile ekolojik sorumluluk arasındaki gerilim, girişimcilik literatüründe yeni bir etik sorgulama alanı yaratmıştır. Bu bağlamda yeşil girişimcilik, doğa ile uyumlu üretim süreçleri ve tüketime duyarlı iş modelleri geliştirmeyi amaçlayan, etik ve ekolojik sorumluluk temelli bir dönüşüm biçimi olarak öne çıkmaktadır. Isaak (2002), yeşil girişimciliği ‘ekolojik değerlerle bütünleşmiş yenilikçi iş yapma biçimi’ olarak tanımlamakta; bu girişimcilerin çevreye zarar vermeyen üretim süreçleri benimseyerek sistemik bir dönüşüm hedeflediklerini belirtmektedir. Bu tanım, çevre ahlakının ‘doğaya zarar vermeme’ ve ‘ekosisteme saygı’ ilkeleriyle doğrudan örtüşmektedir.

Elde edilen bulgular, yeşil girişimciliğin yalnızca çevresel performans göstergelerine indirgenemeyeceğini; aksine, bireysel değerler, toplumsal sorumluluk ve ahlaki farkındalıkla güçlü bir ilişki içinde bulunduğunu göstermektedir. Literatürdeki tipolojiler, bu ilişkinin teorik olarak nasıl yapıldığını anlamada kritik bir araç sunmaktadır. Pastakia (1998)’nin ‘ticari–sosyal yeşil girişimci’ ayrımı, çevre ahlakı bakımından faydacı (antroposentrik) ve özgeci (ekosentrik) motivasyonların girişimcilik davranışlarını nasıl farklılaştırdığını açıklamaktadır. Benzer biçimde Volery (2002)’nin ‘çevreye duyarlı işletmeler–yeşil girişim işletmeleri’ ayrımı, çevreye yönelik davranışların etik derinliğini ortaya koymaktadır. Isaak (2002)’in ‘yeşil işletme–yeşil yeşil işletme’ tipolojisi, çevresel değerlerin işletme kimliğine ne ölçüde içselleştirildiğini tartışarak, çevre ahlakının örgütsel düzeydeki yansımalarına dikkat çekmektedir. Schaltegger (2002)’in çevre–pazar odaklılık ayrımı ise piyasa başarısı ile etik sorumluluk arasında denge kurma arayışını yansıtarak çevre ahlakının normatif rehberliğini desteklemektedir.

Bu tipolojiler birlikte değerlendirildiğinde, yeşil girişimcilik davranışlarının yalnızca ekonomik fırsatlar doğrultusunda değil, aynı zamanda ahlaki yükümlülükler çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Walley ve Taylor (2002) tarafından geliştirilen ve Walley vd. (2016) tarafından genişletilen model,

girişimcilerin çevresel duyarlılık ve ahlaki yönelim düzeylerine göre sınıflandırılmasına imkân tanımaktadır. Çevre ahlakı açısından bakıldığında ‘vizyoner şampiyon’ kategorisi yüksek etik farkındalık ve ekosentrik değerlere dayanan bir yaklaşımı temsil ederken; ‘geçici çevreci’ ve ‘etik kural tanımaz’ profiller sürdürülebilirlik ilkeleriyle çelişmektedir. Bu farklılıklar, girişimcinin doğa karşısındaki ahlaki konumunu belirleyen değer sisteminin çeşitliliğini göstermektedir.

Linnanen (2002)’in doğa odaklı işletmeler, çevre teknolojisi sağlayıcıları, çevre yönetimi hizmetleri sunanlar ve çevre dostu ürün üreticileri biçimindeki ayrımı, etik motivasyon düzeyine göre farklılaşan uygulama biçimlerini sergilemektedir. Göktaş ve Yıldırım (2019) ile Habip (2022)’in yorumları bu çerçeveyi desteklemekte; yeşil girişimcilerin yalnızca ekonomik kazanç elde etmeyi değil, aynı zamanda ‘dünyayı değiştirme’ ve toplumsal farkındalık yaratma idealiyle hareket ettiklerini vurgulamaktadır. Bu bulgu, çevre ahlakının girişimcilik faaliyetlerine yön veren değer sistemini nasıl şekillendirdiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Bu bağlamda, mevcut araştırma literatürdeki tipolojileri çevre ahlakı perspektifinden yeniden yorumlayarak yeşil girişimcilikte ‘ahlaki pusula’ işlevi görebilecek bir kavramsal bakış açısı önermektedir. Bu pusula, girişimcinin doğayla ilişkisinde etik farkındalığı merkeze alarak ekonomik kararlarını ahlaki sorumlulukla dengeleyen bir yönelim sunmaktadır. Schwartz (1992)’in Değer-İnanç-Norm Teorisi bu çerçeveyi desteklemekte; bireyin değerlerinin çevreci davranışlara dönüşümünde inanç ve kişisel normların aracılık rolünü vurgulamaktadır (Stern, 2000; Maisaroh vd., 2022). Bu bağlamda çevre ahlakı temelli bir normatif yönelim, yeşil girişimcilik davranışlarını yalnızca ekonomik fayda arayışıyla değil, ahlaki yükümlülük bilinciyle şekillendiren bir itici güç olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, yeşil girişimcilik tipolojilerinin çevre ahlakı ilkeleriyle birlikte ele alınması, girişimcilik kavramına hem teorik hem de etik bir derinlik kazandırmaktadır. Bu tartışma, yeşil girişimciliğin sadece çevreye duyarlı bir üretim modeli değil; aynı zamanda insanın doğa karşısındaki ahlaki sorumluluğunu yeniden tanımlayan bir düşünsel paradigma olduğunu göstermektedir. Böylece çevre ahlakı, yeşil girişimciliğe yön veren normatif bir çerçeve sunarak ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle etik bir bütünlük içinde uyumlaştırılmasını mümkün kılmaktadır.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bedava olarak algılanan doğal kaynakların bilinçsizce kullanımı, küresel ısınmayı giderek daha baskın bir tehdit haline getirmektedir (Foster ve Clark, 2009: 1-2). Dünya sıcaklıklarının artışı, hava olaylarını aşırı ve öngörülemez hale getirmekte; sanayileşme, teknolojik yayılım, kitlesel üretim, aşırı tüketim, enerji kaynaklarının sömürülmesi ve çevresel kirlilik, ekosistemin tüm bileşenlerini etkilemektedir. Ancak unutulmamalıdır ki dünya ekonomi ile yaşanır, etik ile anlam bulur. Günümüzde kurumlar, ürettikleri ürünlerden çok, savundukları değerlerle değerlendirilmektedir (Gürdoğan, 2020: 101, 109).

Bu çalışma, yeşil girişimcilik olgusunu çevre ahlakı perspektifinden ele alarak girişimcilik literatürüne yeni bir etik boyut kazandırmayı amaçlamıştır. Bulgular ve tartışma bölümlerinde de ortaya konduğu üzere, çevre tahribatı yalnızca teknolojik araçlarla çözülemeyecek kadar derinleşmiş; dolayısıyla sürdürülebilir kalkınma için bireysel ve kurumsal düzeyde ahlaki bir dönüşüm zorunlu hale gelmiştir. Sanayi Devrimi’nden günümüze ekonomik büyüme odaklı sistemlerin doğa ile kurduğu araçsal ilişki, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı ve kaynak tükenmesi gibi küresel krizlerin temel nedenlerinden biri olmuştur (Eckersley, 2007). Bu nedenle çevre ahlakının girişimcilik faaliyetlerine entegre edilmesi, sürdürülebilir kalkınmanın yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda etik temellerini güçlendirmektedir.

Çalışmanın temel sorunsalı, mevcut girişimcilik anlayışlarının çevresel sorumluluklar karşısında ne ölçüde yeterli olduğu ve yeşil girişimciliğin bu boşluğu nasıl doldurabileceğidir. Bulgular, yeşil girişimciliğin yalnızca çevresel performans göstergeleriyle sınırlı kalmadığını; girişimcinin değer

sistemi, etik farkındalığı ve doğayla kurduğu ilişkinin yönüyle de tanımlandığını göstermektedir. Bu bağlamda çevre ahlakı, doğaya yönelik sorumlulukların bireyin ahlaki donanımıyla bütünleşmesini sağlayan bir normatif çerçeve sunmaktadır. Girişimcinin çevreye karşı sorumluluğu, yalnızca yasal yükümlülükleri yerine getirmekle sınırlı olmayıp, doğaya zarar vermeme, kaynakları koruma ve ekolojik dengeyi gözetme gibi etik yükümlülükleri de içermektedir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, uygulamaya dönük öneriler üç düzeyde ele alınabilir. İlk olarak eğitim düzeyinde, üniversitelerde ve meslek yüksekokullarında verilen girişimcilik, yönetim ve işletme derslerine ‘çevre etiği’ ve ‘sürdürülebilir iş modelleri’ başlıklı içeriklerin dâhil edilmesi önem taşımaktadır. Böyle bir yaklaşım, öğrencilerin yalnızca ekonomik değer üretimine değil, aynı zamanda ekolojik ve etik değer yaratımına da yönlendirilmesini sağlayacaktır. Kurumsal düzeyde, işletmelerin mevcut çevre yönetim sistemlerine ek olarak ‘etik değerlendirme’ süreçleri geliştirmeleri, üretim zincirlerinde çevre ahlakını izleme, raporlama ve hesap verebilirlik mekanizmaları oluşturmaları gerekmektedir. Bu tür uygulamalar, çevre dostu üretimi yalnızca teknik bir süreç olmaktan çıkararak değer-odaklı bir dönüşüm haline getirecektir. Politika düzeyinde ise, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile KOSGEB gibi kurumların yeşil girişimcilik destek programlarında çevre ahlakı temelli ölçütleri -örneğin ‘ekosentrik iş modeli’ ve ‘ahlaki tedarik zinciri’ gibi- teşvik kriterleri arasına dâhil etmeleri önerilmektedir. Böylelikle hem girişimcilik politikalarının etik yönelimi güçlenecek hem de sürdürülebilir kalkınma hedeflerine daha bütüncül bir katkı sağlanacaktır.

Ayrıca, yalın tüketim, aşkın değerler, anlam yaratma ve merhamet temelli yaklaşımların çevreye duyarlı davranışlarda güçlü bir dönüştürücü etki yaratma potansiyeli taşıdığı kanısına varılmıştır. Bu nedenle, ahlaki temelli çevre okuryazarlığı eğitiminin yalnızca yükseköğretimde değil, erken yaşlardan itibaren müfredata entegre edilmesi önerilmektedir. Ancak bu eğitim, salt bilgi aktarımı biçiminde değil; doğayla etkileşim kurmayı, duyuşal farkındalığı ve değer temelli öğrenmeyi içeren pedagojik yaklaşımlarla yürütülmelidir. Nitekim çevreye ilişkin bilgi düzeyinin artmasının tek başına davranış değişikliğini garanti etmediği ortaya konmuştur (Okur Berberoğlu, 2015: 97). Bu noktada, doğanın anlamının deneyim yoluyla içselleştirilmesi gerektiği vurgulanmakta (Oğurlu, 2016: 173); bu da çevre ahlakı temelli eğitimlerin etkileşimsel biçimde tasarlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Sonuçlar, yeşil girişimcilik ile çevre ahlakı arasındaki etkileşimin, girişimciliğin doğa ile uyumlu, etik temelli bir paradigma olarak yeniden tanımlanması gerekliliğini açık biçimde göstermektedir. Bu çerçevede çevre ahlakı, yeşil girişimciliğin teorik derinliğini artıran, değer yönelimli bir bütünleşme alanı olarak işlev görmektedir. Yeşil girişimcilik, yalnızca çevre dostu üretim biçimlerinin ötesinde; ahlaki sorumluluk bilincine dayalı bir ekonomik ve toplumsal dönüşüm modeli olarak değerlendirilmektedir. Sektörel düzeyde ise, çevre ahlakını içselleştiren işletmeler için kurumsal sertifikasyon ve akreditasyon sistemlerinin geliştirilmesi önerilmektedir. ‘Ahlaki tesis’ veya ‘etik üretim standardı’ gibi akreditasyon modelleri, işletmelerin çevre ahlakı kriterlerine uygunluğunu belgeleyebilir ve piyasa güvenilirliğini artırabilir. Bu tür uygulamalar hem tüketici farkındalığını hem de işletmelerin etik rekabet gücünü yükseltecektir.

Gelecekte yapılacak çalışmalar için üç temel yönelim öne çıkmaktadır. İlk olarak, yeşil girişimcilik ile çevre ahlakı arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik özgün ölçeklerin geliştirilmesi, bu alandaki kavramsal temellerin ampirik olarak sınanmasına ve literatürdeki ölçüm boşluğunun giderilmesine katkı sağlayacaktır. İkinci olarak, farklı sektörlerde faaliyet gösteren girişimcilerin çevresel karar alma süreçlerinin niteliksel olarak incelenmesi, sektörel farklılıkların, değer yönelimlerinin ve etik duyarlılık düzeylerinin daha derinlemesine anlaşılmasına imkân tanıyacaktır. Üçüncü olarak, politika yapıcılarının çevresel etik ilkeleri karar mekanizmalarına ne ölçüde entegre ettiklerinin karşılaştırmalı biçimde araştırılması, çevre politikalarının etik temellerle uyum düzeyini ortaya koyarak politika-pratik ilişkisine yönelik önemli çıkarımlar sunacaktır. Ayrıca yeşil girişimciliğin yalnızca genel çevre boyutuyla

değil; su, hava ve toprak gibi farklı ekolojik unsurlarla olan ilişkilerinin ayrı ayrı incelenmesi, sürdürülebilir kalkınma politikalarına daha bütüncül ve sistematik bir bakış kazandıracaktır. Son olarak, bu çalışmanın kavramsal düzeyde sınırlı olduğu ve ampirik verilere dayalı analizler içermediği belirtilmelidir. Bu durum, elde edilen sonuçların genellenebilirliğini sınırlasa da gelecekte yapılacak nitel ve nicel araştırmalar için teorik bir zemin sunmaktadır. Çalışmanın temel amacı, yeşil girişimciliğin özündeki 'yeşil misyonu'2 çevre ahlakı perspektifiyle yeniden değerlendirmek; bu alanın stratejik, etik ve insani yönünü görünür kılmaktır. *Zira küpün içinde ne varsa, dışına da o sızacaktır.*

Etik Standartlara Uyum

Çıkar Çatışması: Yazarın ile diğer şahıs ve kurumlarla herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Bu doğrultuda ıslak imzalı belge sistem üzerindeki makale süreci dosyaları arasına eklenmiştir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. Bu doğrultuda ıslak imzalı etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin belge sistem üzerindeki makale süreci dosyaları arasına eklenmiştir.

Finansal Destek: Bulunmamaktadır.

Teşekkür: Teşekkür edilecek kişi veya kurum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA:

- Acar Kara, T. (2024). Sürdürülebilir insani kalkınma ve kent bağlamında çevresel sürdürülebilirliğin dinamikleri: semiparametrik panel ikili nitel tercih modelinden kanıtlar. *Kent Akademisi*, 17(Sürdürülebilir İnsani Kalkınma ve Kent Özel Sayı), 195-219. <https://doi.org/10.35674/kent.1503492>
- Adıguzel, Z. & Sönmez Çakır, F. (2025). Empowering sustainability: green entrepreneurial orientation, innovative strategies, culture and operational performance. *Management decision*, (2025), 1-33. <https://doi.org/10.1108/MD-07-2024-1700>
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Allen, J. C. & Malin, S. (2008). Green entrepreneurship: a method for managing natural resources?. *Society & Natural resources*, 21(9), 828-844. <https://doi.org/10.1080/08941920701612917>
- Andersen, M. S. & Massa, I. (2000). Ecological modernization — origins, dilemmas and future directions. *Journal of environmental policy & Planning*, 2(4), 337-345. <https://doi.org/10.1080/714852820>
- Anisah, H. U. & Wandary, W. (2015). Shaping entrepreneurship's human resource by green entrepreneurial behaviour approachment: Instrument preparation's preliminary study. *Mediterranean Journal of social sciences*, 6(5), 109-117.
- Aydemir, H. (2025), *Teoloji temelli insan doğa ilişkisi*, Tarım Orman Ekranı TV, <https://www.youtube.com/watch?v=RkWA9GYNZPM> Erişim Tarihi: 01.07.2025
- Başer, H. & Büber, R. (2012). İş kurma amacı olan adayların girişimcilik özelliklerinin ölçülmesi: Aydın ilinde bir uygulama. *Sosyal ve beşerî bilimler dergisi*, 4(1), 135-143.
- Berglann, H., Moen, E. R., Roed, K. & Skogstrom, J. F. (2011). Entrepreneurship: origins and returns. *Labour economics*, 18(2), 180-193.

- Brown, C. & Thornton, M. (2013). How entrepreneurship theory created economics. *Quarterly journal of Austrian economics*, 16(4), 401-420.
- Carton, R. B., Hofer, C. W. & Meeks, M. D. (1998,). The entrepreneur and entrepreneurship: Operational definitions of their role in society. *In annual international council for small business conference*, 1-12.
- Chell, E., Wicklander, D.E., Sturman, S.G. & Hoover, L.W. (2008). *The entrepreneurial personality: a social construction*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203938638>
- Dean, T. J. & McMullen, J. S. (2007). Toward a theory of sustainable entrepreneurship: Reducing environmental degradation through entrepreneurial action. *Journal of Business Venturing*, 22(1), 50-76. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2005.09.003>
- Demir, V. M. (2023). *Çevre ahlakı*. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
- Duchon, D. & Plowman, D. A. (2005). Nurturing the spirit at work: Impact on work unit performance. *The leadership quarterly*, 16(5), 807-833. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2005.07.008>
- Dutton, J. E. & Worline, M.C. (2021). *İş yerinde merhamet: İnsanı ve şirketi yücelten sessiz güç* (Çev. A. Manisalıgil & Salim Korkmaz). İstanbul: Albaraka Yayınları.
- Eckersley, R. (2007), Ecological intervention: Prospects and limits. *Ethics & International affairs*, 21, 293-316. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7093.2007.00101.x>
- Fietze, S. & Boyd, B. (2017) Entrepreneurial intention of Danish students: A correspondence Analysis. *International Journal of entrepreneurial behavior & Research*, 23, 656-672. <https://doi.org/10.1108/IJEBr-08-2016-0241>
- Foster, J. B. & Clark, B. (2009). The paradox of wealth: Capitalism and ecological destruction. *Monthly review*, 61(6), 1-18. <https://monthlyreview.org/2009/11/01/the-paradox-of-wealth-capitalism-and-ecological-destruction/> Erişim Tarihi: 05.07.2025
- Gevrenova, T. (2015). Nature and characteristics of green entrepreneurship. *Trakia journal of sciences*, 13(2), 321-323, <https://doi.org/10.15547/TJS.2015.S.02.068>
- Gibbs, D. (2006). Prospects for an environmental economic geography: linking ecological modernisation and regulationist approaches. *Economic Geography*, 82(2), 193-215. <https://doi.org/10.1111/j.1944-8287.2006.tb00296.x>
- Gökdayı, İ. (1997), *Çevrenin geleceği-yaklaşımlar ve politikalar*, Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını.
- Göktaş, P. & Yıldırım, G. (2019). Kırsal bölgelerde kadın girişimciliğinin artırılmasına yönelik yeşil girişimcilik uygulamaları. *Mehmet Akif Ersoy University journal of social sciences institute*, 11(28), 284-294. <https://doi.org/10.20875/makusobed.501750>
- Göz, K. (2011). Çevre ahlakı ve insan. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi dergisi*, 12(1), 92-100.
- Gürdoğan, E. N. (2020). *Girişimcilik ve girişimcilik kültürü*. İstanbul: İGİAD Yayınları.
- Gürol, Y. & Atsan, N. (2006). Entrepreneurial characteristics amongst university students: Some insights for entrepreneurship education and training in Turkey. *Education + Training*, 48(1), 25-38. <https://doi.org/10.1108/00400910610645716>

- Habip, E. & Doğan, E. (2020). Girişimcilikte yeşil boyut. *Social Sciences Research Journal*, 9(4), 307-318.
- Habip, E. (2022). *Yeşil girişimcilik; çevresel değişimler, kültürel dinamikler ve sermaye biçimleri bağlamında yeşil şehir girişimcileri üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Harini, V. & Meenakshi, D.T. (2012). Green entrepreneurship alternative (business) solution to save environment, *Asia Pacific journal of management & Entrepreneurship research*, 1(3), 79-89.
- Isaak, R. (2002). The making of the ecopreneur. *Greener management international*, 38, 81-91. <https://doi.org/10.9774/GLEAF.3062.2002.su.00009>
- Jardins, J. R. (2006). *Çevre etiği: çevre felsefesine giriş*. Çev. (Keleş, Ruşen). Ankara: İmge Kitabevi.
- Jayasinghe, R., Liyanage, N. & Baillie, C. (2020). Sustainable waste management through eco-entrepreneurship: an empirical study of waste upcycling eco-enterprises in Sri Lanka. *Journal of material cycles and waste management*, 23(5) 1-9. <https://doi.org/10.1007/s10163-020-01140-0>
- Kapusuz, A. G. & Çavuş, M. F. (2017). Geçmişten yeni bir kavram: Yeşil (eko) girişimcilik. *Üçüncü sektör sosyal ekonomi dergisi*, 52(ÖZELSAYI), 104–119. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.17.12.810>
- Karadal, H., Duman, N. & Saygın, M. (2017). Girişimcilik yazını: Türkiye’deki lisansüstü tezlere yönelik bir inceleme. *Uluslararası iktisadi ve idari incelemeler dergisi*, (16. ÜİK Özel Sayısı), 137-148. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.323649>
- Kur’an-ı Kerim, T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı, <https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/rahman-suresi-55/ayet-1/diyanet-vakfi-meali-4#reload> Erişim Tarihi: 2.07.2025
- Linnanen, L. (2002). An insider’s experiences with environmental entrepreneurship. *Greener Management International*, 38(38), 71-82, <https://doi.org/10.9774/GLEAF.3062.2002.su.00008>
- Low, M. B. (2001). The adolescence of entrepreneurship research: specification of purpose. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 25(4), 17-26. <https://doi.org/10.1177/104225870102500402>
- Maisaroh, M., Sawitri, H. S. R. & Ramli, N. H. (2022). The green entrepreneurship behavior. *Jurnal analisis bisnis ekonomi*, 20(1), 31-49. <https://doi.org/10.31603/bisnisekonomi.v20i1.6753>
- Martı, H. (2014). Çevre ahlâkı ve eğitim: çevre kirliliği mi, bilinç kirlenmesi mi?. 2. *Uluslararası çevre ve ahlak sempozyumu*. 1501-1508.
- Martı, H. (2021), *Hadisler ekseninde çevre ahlakı*. Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- McEwen, T. (2013), Entrepreneurship as a solution to environmental problems: implications for college level entrepreneurship education, *International Journal of academic research in business and social sciences*, 3 (5), 264-288.
- Muo, I. & Azeez, A. (2019). Green entrepreneurship: Literature review and agenda for future research. *International journal of entrepreneurial*, 7(2), 17-29. <https://doi.org/10.2478/ijek-2019-0007>

- Muzyka, D., De Koning, A. & Churchill, N. (1995). On transformation and adaptation: Building the entrepreneurial corporation. *European management journal*, 13(4), 346-362. [https://doi.org/10.1016/0263-2373\(95\)00029-K](https://doi.org/10.1016/0263-2373(95)00029-K)
- Naess, P. (2001). Urban planning and sustainable development. *European planning studies*, 9(4), 503–524. <https://doi.org/10.1080/713666490>
- Navarathinam, K. & Amutha, V. (2022). Green entrepreneurship: a sustainable development initiative with special reference to selected districts. *Journal of positive school psychology*, 6(3), 7517-7526.
- O'Neill, K. J. & Gibbs, D. C. (2014). Towards a sustainable economy? Socio-technical transitions in the green building sector. *Local environment*, 19(6), 572-590. <http://doi.org/10.1080/13549839.2013.818954>
- Oğurlu, İ. (2016). Ahiliğin çevre ahlakı ve eğitime bakan yönleri üzerine bir değerlendirme, *Avrasya bilimler akademisi*, 8, 169-187 <http://doi.org/10.17740/eas.soc.2016.V8-10>
- Okur Berberoğlu, E. (2015). Ekopedagoji temelli sınıf dışı çevre eğitiminin çevre farkındalığı üzerinde etkisi. *HAYEF journal of education*, 12(1), 67-81.
- Özdemir, İ. (1999). Çevre biliminin gelişiminde çevre ahlâkının önemi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi*, 41(4), 295-318.
- Pachaly, M. V. W. (2012). *Barriers and triggers to green entrepreneurship: An exploratory study, thesis, to obtain the degree of master of science in economics and business economics, specialisation entrepreneurship and strategy economics*, Erasmus School of Economics, Rotterdam. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=65d142ec4b771ea6f0f62823638302bad93455a9> Erişim Tarihi: 12.06.2025
- Pastakia, A. (1998). Grassroots ecopreneurs: Change agents for a sustainable society. *Journal of organizational change management*, 11(2), 157-170.
- Rosário, A. T., Raimundo, R. J. & Cruz, S. P. (2022). Sustainable entrepreneurship: a literature review. *Sustainability*, 14(9), 5556. <https://doi.org/10.3390/su14095556>
- Schaltegger, S. (2002). A framework for ecopreneurship. *Greener management international*, (38), 45-58. <https://doi.org/10.9774/GLEAF.3062.2002.su.00006>
- Schaper, M. (2010). *Understanding the green entrepreneur* (2nd Edition). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315593302>
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)
- Shishcan, Z. & Kaim, M. (2020), *Green entrepreneurship in the Republic of Moldova and European circular economy trend*, <https://irek.ase.md/xmlui/handle/1234567890/973> Erişim Tarihi: 18.05.2025
- Simpson, A. V., Cunha, M.P.E., Clegg, S., Rego, A. & Berti, M. (2024). *Organizational compassion: a relational approach* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780367822507>

- Stern, P. C. (2000). Toward a coherent theory of environmentally significant behavior. *Journal of social issues*, 56(3), 407-424. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00175>
- Tamkoç, G. (1994). *Derin ekoloji*. İzmir: Ege Yayıncılık.
- Taylor, D. & Walley, L. (2003). The green entrepreneur: visionary, maverick or opportunist?. *Manchester Metropolitan University business school working paper*, 1-22. <https://doi.org/10.1504/IJESB.2004.005377>
- Turhan, T., Paka, B. A. H., Wulandari, T. J., Raihanah, R. & Şeker, M. (2025). İslam ve çevre yönetimi: sürdürülebilir su ekolojisine bütüncül bir yaklaşım. *Kent Akademisi*, 18(4), 1961-1987. <https://doi.org/10.35674/kent.1624594>
- Uslu, Y. D. & Erkan, U. (2016). Çevre yönetim sistemlerinde yenilenebilir enerji uygulamaları: Yeşil ofis. *Alternatif Politika*, 8(1), 211-233.
- Vatansever, Ç. & Arun, K. (2016). What color is the green entrepreneurship in Turkey?. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 8(1), 25-44. <https://doi.org/10.1108/JEEE-07-2015-0042>
- Volery, T. (2002). *Ecopreneurship: Rationale, current issues and future challenges*. In H. F. Klandt, J. Mugler, & K. Hauser (Eds.), *Umbruch der Welt – KMU vor Höhenflug oder Absturz?* (541-553). Köln: Verlag Josef Eul.
- Walley, E. E. & Taylor, D. W. (2002). Opportunists, champions, mavericks...?. *Greener management international*, (38), 31-43. <https://doi.org/10.9774/GLEAF.3062.2002.su.00005>
- Walley, L., Taylor, D. & Greig, K. (2016). Beyond the visionary champion: Testing a typology of green entrepreneurs. (Ed. M. Schaper), *Making ecopreneurs: developing sustainable entrepreneurship* (Second ed). Routledge. 59-74.
- Wicaksono, T. (2025). Green entrepreneurship: transforming challenges into profitable solutions. *Jurnal pengabdian dan kewirausahaan*, 9(1), 1-13. <https://doi.org/10.30813/jpk.v9i1.8185>
- Yalçıntaş, D. (2023). *Yeşil girişimcilik niyetine etki eden faktörlerin belirlenmesi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi: Çag Üniversitesi.
- York, J. G., O'Neil, I. & Sarasvathy S. D. (2016). Exploring environmental entrepreneurship: identity coupling, venture goals, and stakeholder incentives. *Journal of Management Studies*, 53(5), 695-737. <https://doi.org/10.1111/joms.12198>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

This article addresses a conceptual gap at the intersection of environmental ethics and green entrepreneurship. While green entrepreneurship is often framed through economic growth, innovation, and sustainability metrics, its underlying moral underpinnings and ethical dimensions have received limited attention. The study therefore asks how green entrepreneurship can be conceptualized within an environmental ethics framework and how such a framework can inform practice, given that existing scholarship tends to overlook ethical aspects in favor of technical or managerial approaches.

Research Questions:

Guided by the existing research gap, the study formulates a central question: How can green entrepreneurship be conceptualized within a normative framework rooted in environmental ethics, and how might such a framework inform the practice of green entrepreneurship? This question responds to a common tendency in the literature to define green entrepreneurship largely through eco-innovation or eco-efficiency, while its ethical foundations have received limited attention.

Literature Review

The study situates itself within a context of accelerating ecological crises - such as climate change, biodiversity loss, and environmental degradation, and argues that these challenges cannot be resolved solely through technological or managerial interventions; rather, they require an ethical reframing of the human-nature relationship (Eckersley, 2007; Oğurlu, 2016; Demir, 2023). Within this normative perspective, green entrepreneurship emerges as a model that integrates environmental awareness with entrepreneurial action, emphasizing moral responsibility alongside economic innovation (Isaak, 2002; Schaper, 2010).

Despite this potential, the existing literature predominantly focuses on environmental performance, innovation, and competitive advantage, while often neglecting the ethical and value-based underpinnings of green entrepreneurship (Chell et al., 2008; Habip, 2022; Yalçıntaş, 2023). This conceptual gap underscores the need for a stronger theoretical bridge between environmental ethics and entrepreneurial practice, positioning moral consciousness as a central determinant of sustainable business behavior (Gürol and Atsan, 2006; O'Neill and Gibbs, 2014).

Drawing on prior works that link individual values with entrepreneurial tendencies and moral motivation, this study contributes to the growing call for a normative turn in entrepreneurship research, one that complements technical and managerial approaches with ethical reasoning (Dean and McMullen, 2007; Volery, 2002; Schaltegger, 2002). Accordingly, the paper integrates principles of environmental ethics, such as responsibility, non-maleficence, and intergenerational justice, into green entrepreneurial decision-making and proposes an ethicized conceptual framework that extends beyond eco-efficiency toward moral accountability and ecological harmony. In doing so, it advances the literature by positioning environmental ethics as a guiding compass for value-driven, sustainable, and compassion-based green entrepreneurship (Isaak, 2002; Habip, 2022; Oğurlu, 2016).

Methodology:

In this study, which is conceptual and literature-based in nature, a conceptual analysis of green entrepreneurship within the context of environmental ethics was conducted through a critical examination of the core academic literature, leading to the proposal of a value-driven theoretical model. Conducted as a conceptual analysis using the literature review method, the study explored the fundamental theories of environmental ethics and discussed their capacity to inform green entrepreneurship practices. The analytical process involved structuring the topic under thematic headings, synthesizing core arguments, and presenting them as an integrative model that establishes the foundation for subsequent discussion and conclusions.

Findings:

The synthesis indicates that green entrepreneurship rests on a value system that prioritizes ecological sustainability alongside economic outcomes. Environmental ethics is not a secondary add-on but a normative frame that guides how opportunities are interpreted and how value is created without degrading ecosystems. This ethical grounding aligns green venturing with responsible production, renewable-energy use, and sustainable consumption.

At the individual level, evidence linking values and entrepreneurial tendencies suggests that heightened environmental awareness can shift entrepreneurial choices toward more sustainable alternatives—supporting the ethical trigger role of environmental ethics. Conceptually, the study distinguishes its approach from empirical assessments by offering a theoretical integration that brings values and norms to the foreground rather than focusing only on environmental or financial metrics.

The analysis further proposes that the ethical core of green entrepreneurship can be articulated through a set of practice-oriented elements—positioned as a normative scaffold—including lean consumption, transcendental values (e.g., the stewardship/“trusteeship” view of nature), meaning-making in work, compassion as a lens for human–nature relations.

Discussion:

Interpreting these findings, the study argues that green entrepreneurship should be reconstructed on an environmental-ethics foundation: entrepreneurs are responsible not only for legal compliance but also for avoiding ecological harm, conserving resources, and respecting ecological balance as ethical duties. This reframing reinforces green entrepreneurship as a normative, value-led practice rather than a purely technical strategy, and it relates to educational and policy instruments that promote ethical awareness within organizational contexts. The proposed elements (lean consumption, transcendental values, meaning-making, compassion) operationalize this orientation and can inform organizational systems and accreditation mechanisms that embed ethical oversight across green entrepreneurial processes.

Conclusions

The article develops a normative framework that anchors green entrepreneurship in environmental ethics, illustrating that sustainable venturing depends on ethical responsibility beyond eco-efficiency and innovation. The framework articulates practicable elements—consumption discipline, values, meaning, compassion, and ethical literacy—to guide decision-making. Positioning environmental ethics as the core of green entrepreneurship strengthens its contribution to sustainable development and offers clear implications for education, policy, and investment priorities that can mainstream ethically grounded green ventures.

As a conceptual study, the work does not include empirical data; therefore, the study’s generalizability is limited, and its practical transferability requires further testing across contexts. The study calls for the following future research directions: (1) developing measurement scales to examine the linkage between environmental ethics and green entrepreneurship, followed by large-sample quantitative testing; (2) conducting in-depth sectoral investigations into ethics-based decision-making processes; (3) performing policy analyses to understand how environmental ethics principles are embedded in organizational decision systems; and (4) undertaking disaggregated studies across specific ecological domains, such as water, air, and soil.